

УДК 373.5.016:502/504:005.591.6(045)

DOI:

Олена Аксьонова, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри реабілітаційної педагогіки та здорового способу життя
комунального закладу “Запорізький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти” Запорізької обласної ради

Юлія Півненко, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри реабілітаційної педагогіки та здорового способу життя
комунального закладу “Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти” Запорізької обласної ради

Анастасія Косман, вчитель основ здоров'я комунального закладу
“Запорізька спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів “Козацький лицей”
Запорізької обласної ради

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ WOW-ЕФЕКТУ НА УРОКАХ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

У статті розглядається wow-ефект як методичний прийом, використання якого базується на емоції подиву. Встановлено, що основною причиною нудьги на уроці є монотонність. Автори пропонують компенсаторні педагогічні дії, спрямовані на усунення причини виникнення нудьги. Серед них важливу позицію посідає wow-ефект. Здійснено теоретичне дослідження ролі wow-ефекту для концентрації уваги учнів та активізації їхньої пізнавальної активності. Наведено приклади wow-ефекту на уроках основ здоров'я та визначено методичні особливості його використання.

Ключові слова: wow-ефект; урок; основи здоров'я; подив; методичні особливості; емоції; пізнавальний інтерес.

Табл. 2. Літ. 9.

Olena Aksyonova, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Rehabilitation Pedagogy and Healthy Lifestyle Department of
Municipal Institution “Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate
Pedagogical Education” of Zaporizhzhya Regional Council

Yulia Pivnenko, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Rehabilitation Pedagogy and Healthy Lifestyle Department of
Municipal Institution “Zaporizhzhya Regional Institute of
Postgraduate Pedagogical Education” of Zaporizhzhya Regional Council

Anastasiia Kosman, Health Fundamentals Teacher of Municipal Institution
“Zaporizhzhya Specialized Boarding School of II-III degrees “Cossack Lyceum”
of Zaporizhzhya Regional Council

METHODOLOGICAL FEATURES OF USING THE WOW-EFFECT AT HEALTH FUNDAMENTALS LESSONS

The article considers the wow-effect as a methodical technique, the using of which is based on the emotion of surprise. The more unusual is the information, the greater will be the activity of the brain, and the higher will be the ability to memorize it. However, it is increasingly difficult for teachers to keep cognitive interest of their students at a sufficient level. One of the problems in this particular context is boredom of students. It was found that the main cause of boredom in the classroom is monotony. It leads to a decrease or lack of students' interest at the lesson, search of alternative activities in the classroom, frequent violations of discipline, attempts to avoid the boring lesson in different ways. The authors propose some compensatory pedagogical actions aimed to influence the causes of boredom, among which the wow-effect takes an important place. In the result of the theoretical research, the wow-effect is defined as a methodological technique aiming to surprise students, to concentrate, to activate their cognitive activity. The use of this technique is based on the basic elements of “surprise pedagogy”: surprise by a fact, surprise by the method, surprise by the educational environment, surprise by the student's own potential. Triggers for the wow-effect at the Health Fundamentals lessons can be a surprise, an original idea, a sudden mistake, an accomplice, etc. The article provides some examples of the use of the wow-effect at the Health Fundamentals lessons and determines the methodological features of its use. In particular, the wow-effect should be logically related to the lesson material and improve its perception; the wow-effect must be carefully thought out and prepared, focusing on the expected results of the educational activities; use of the wow-effect can provoke the increase of the level of students' excitement,

activity, insecurity, discomfort, therefore, it is necessary to envisage the ways to interact with students in such a situation; during the wow-effect some students can remain passive and this should be respected; eventually the wow-effect should be shortened.

Keywords: *wow-effect; lesson; Health Fundamentals; surprise; methodological features; emotions; cognitive interest.*

Постановка проблеми. Рушіюною силою продуктивного навчання сучасного покоління виступає пізнавальний інтерес. Однак педагогу все проблематичніше утримувати пізнавальний інтерес своїх учнів на достатньому рівні. Однією із проблем у зазначеному контексті є учнівська нудьга. Дослідники Анна Френцель і Рейнхард Пекрун (A. Frenzel, R. Pekrun, 2007) виявили, що школярам нудно в середньому майже протягом половини кожного уроку [7]. Сучасні підлітки проводять тривалий час в інтернеті і сприймають з екрана комп'ютера або мобільного телефона різноманітну за формою, змістом та обсягом інформацію. Іноді здається, що вони знають і вміють абсолютно все, і що здивувати їх уже нічим. Велика кількість альтернативних джерел інформації та засобів навчання (навчальні ролики та відеоігри, відеоуроки, віртуальні лабораторії та екскурсії, дистанційні курси тощо) ускладнює завдання педагога щодо концентрації уваги учнів на матеріалі уроку та пробудженні їхнього пізнавального інтересу. Отже, наявна гостра необхідність пошуку педагогічного інструментарію, здатного здивувати учня, сконцентрувати його увагу на навчальному матеріалі, зацікавити.

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня (2018) також концентрує увагу педагогів на використанні “ага-ефектів” (wow-ефектів) під час реалізації наскрізної лінії “Здоров'я і безпека” [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У численних психолого-педагогічних дослідженнях розглядається єдність емоційних і пізнавальних процесів. Проблема єдності афекту та інтелекту представлена в наукових працях як класиків вітчизняної психології (Л. Виготський, 1934; С. Рубінштейн, 1973; О. Тихомиров, 1979; О. Леонтьєв, 1983), так і сучасних дослідників (І. Андрєєва, 2012, Paul J. Silvia, 2021).

Л. Виготський наголошував, що думка – не остання інстанція, сама вона народжується не з іншої думки, а з мотивуючої сфери нашої свідомості, яка охоплює наші потяги і потреби, наші інтереси і спонукання, наші афекти й емоції [2].

Педагогічні розвідки Т. Цавалюк доводять, що емоційно забарвлені факти запам'ятовуються учнями міцніше і на більш тривалий термін, ніж байдужі для них факти. З метою збагачення

уроку інтелектуальними почуттями авторка пропонує раціонально використовувати “емоційний потенціал” навчального матеріалу [5].

Пол Дж. Сільвія (Paul J. Silvia, 2021) пропонує виділяти “сім'ю” емоцій знань, до складу якої входять подив, зацікавленість, збентеження і хвилювання. Емоціями знань він пропонує вважати їх з двох причин. По-перше, події, які їх викликають, включають знання: ці емоції трапляються, коли щось порушує те, що люди очікували або вірили. По-друге, ці емоції є базовими для навчання: вони спонукають до пізнання, пошуку нового у найширшому розумінні тоді, коли навколишнє середовище є загадковим чи нестійким. Вони сигналізують про те, що сталося щось не так, що заслуговує на нашу увагу. На думку дослідника, подив – це емоція, яка захоплює розум і тіло людини [10].

Роль подиву у навчанні досліджували Карла Гутьєррес (Karla Gutierrez, 2014), Мідбх І. Фостер, Марк Т. Кін (Meadhbh I. Foster, Mark T. Keane, 2018), Бонні Стаховяк (Bonni Stachowiak, 2018). Вони дійшли висновку, що коли нова інформація надходить до мозку, той проводить “сканування”, щоб перевірити, чи розпізнає він її. Що більш незвичайна інформація, то більша активність мозку, і вища можливість її запам'ятовування. Систематизація досліджень Карли Гутьєррес та Бонні Стаховяк дає змогу виділити такі способи викликати подив учнів: початок уроку “на ура” (несподівана історія, статистика тощо), зміна форм та методів навчання, несподіваний дизайн матеріалів, сюрприз, несподіваний реквізит, передбачення, спільна гра тощо [8, 11].

Свідченням активних наукових розвідок в означеному напрямі є поява таких термінів, як “педагогіка подиву” (П. Степічев), “педагогіка несподіваного” (Керол Фортін (Carol Fortin), Естебан Гонсалес (Esteban Gonzalez) та “психологія несподіванки” (Карла Гутьєррес).

Нам близька позиція Енн Катрін Камструп (Anne Katrine Kamstrup, 2016), яка описує феномен, що проявляється в особливому способі викладання, який вражає учнів. Це педагогічне явище отримало назву “wow-ефект” [9]. Wow-ефект як методичний прийом органічно вписався і в концепцію нової української школи, зокрема на уроках читання [6].

Отже, існують численні дослідження, які доводять зв'язок подиву та пізнавальної діяльності

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ WOW-ЕФЕКТУ НА УРОКАХ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

в освітньому процесі, проте педагогічний інструментарій для використання wow-ефекту на уроках основ здоров'я розроблений недостатньо.

Мета статті – визначення методичних особливостей використання wow-ефекту на уроках основ здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз численних досліджень (R. Perkins, A. Hill, 1985; Elena C. Daschmann, ThomasGoetzl, Robert H. Stupnisky, 2011) та власний педагогічний досвід уможливили виділити основні причини виникнення нудьги в учнів на уроках. Серед них варто зазначити такі, як монотонність (одноманітність), невідповідність потребам учнів, відсутність сенсу та зв'язку з життям, недостатня адаптованість навчального матеріалу до рівня знань чи досягнень учнів, наявність більш важливих для учнів альтернативних занять. Монотонність – основна причина нудьги, яка зі свого боку призводить до зниження або відсутності в учнів інтересу до уроку, пошуку альтернативних занять на уроці, частого порушення дисципліни, намагання різними способами уникнути нецікавого уроку. Здійснено систематизацію компенсаторних педагогічних дій / прийомів, спрямованих на причини виникнення нудьги, які сприятимуть концентрації уваги учнів та підвищенню їхнього пізнавального інтересу (табл. 1).

Wow-ефект прийшов у педагогіку з сучасного маркетингу, бо саме здивування клієнта – це

чудовий спосіб підвищити рівень продаж. Для цього маркетологи придумують різні “фішки”.

У бізнесі wow-ефект тлумачиться як заплановане продавцем почуття, яке повинен відчувати покупець, стикаючись з продукцією, послугою, продавцем, сайтом тощо, що має підштовхнути його до покупки або запам'ятати бренд, занести сайт у закладки, розповісти про компанію іншим, не вимикати звук телевізора, доки йде реклама певного товару [3].

Подібну мету становлять і педагоги: створити умови, щоб учні запам'ятали матеріал; щоб у них виникло бажання дізнатися більше з певної теми або розповісти про вивчене на уроці друзям чи батькам, активізувати їхню пізнавальну активність. Використання wow-ефекту в педагогіці має значне психологічне підґрунтя, оскільки базується на емоції подиву.

Подив характеризується схильністю до об'єкта, імпульсивністю, інтересом збудження, рівнем напруженості більшим, ніж при радості. Таким чином “wow-ефект” концентрує увагу (подив – інтерес – увага).

На засадах наведених вище досліджень та власного педагогічного досвіду визначаємо wow-ефект як методичний прийом, спрямований на те, щоб викликати в учнів подив, сконцентрувати увагу, активізувати їхню пізнавальну активність.

У “педагогіці подиву” (П. Степичев) базовими елементами є такі:

- подив фактом, який приводить до бажання дізнатися більше про подану інформацію,

Таблиця 1.

Компенсаторні педагогічні дії, спрямовані на причини виникнення нудьги в учнів

Причини виникнення нудьги в учнів	Компенсаторні педагогічні дії/прийоми
Монотонність (одноманітність)	Wow-ефект, ентузіазм вчителя, різноманітність педагогічного інструментарію
Невідповідність потребам учнів	Надання автономії учням (пошук власних рішень), надання учнів можливості вибору, навчання у взаємодії
Відсутність сенсу та зв'язку матеріалу з життям	Використання навчального матеріалу, пов'язаного з життям, використання компетентнісно орієнтованих завдань, пошук та демонстрація учням потенціалу використання отриманих знань та вмій у житті
Наявність більш важливих для учнів альтернативних занять	Позитивне підкріплення (ситуація успіху, підбадьорювання), демонстрація взаємозв'язку між різними предметами та видами діяльності
Недостатня адаптованість навчального матеріалу до рівня знання чи досягнень учнів	Індивідуальний та диференційований підхід до учнів, підтримка учнів після невдачі

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ WOW-ЕФЕКТУ НА УРОКАХ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

подальшої мотивації до самостійного пошуку цікавих фактів. Це може бути факт з історії, походження, цікава історія, артефакт тощо;

- подив методом. Це те, як учитель підносить інформацію, володіння інструментарієм. Неординарна презентація, різноманітні ігри та квести;

- подив освітнім середовищем. Це те середовище, в якому відбувається навчання учня. Може бути як фізичне оформлення простору, так і залучення, наприклад, учнів у ролі вчителів;

- подив власним потенціалом учня. Це найсильніший інструмент, що допомагає впливати на внутрішню мотивацію. Власний успіх, досягнення поставлених цілей і здивування від того, що вийшло, завжди мотивують на подальші подвиги [1].

Ми приймаємо ці базові елементи і доповнюємо їх тригерами (спусковими гачками), завдяки яким виникає подив. На уроці основ здоров'я такими тригерами також можуть бути сюрприз, оригінальна ідея, раптова помилка, спільник тощо. Тому використання такого прийому на уроці основ здоров'я здатне підсилити результативність процесу навчання (табл. 2).

Однак слід зазначити, що використання wow-ефекту має підсилити результативність процесу навчання, а не перетворити його на лише розвагу, “загравання” з учнями чи набір непов'язаних з матеріалом уроку прийомів. Тому вважаємо за необхідне визначити методичні особливості використання wow-ефектів на уроках основ здоров'я.

1. Wow-ефект повинен бути логічно пов'язаним з матеріалом уроку та підсилювати його сприймання.

2. Wow-ефект необхідно ретельно продумати та підготувати, орієнтуючись на очікувані результати навчальної діяльності.

3. Використання wow-ефекту може спровокувати в учнів підвищення рівня збудженості, активності, невпевненості, дискомфорту тощо. Тому варто передбачити способи взаємодії з учнями в такій ситуації.

4. Під час wow-ефекту деякі учні можуть залишитися пасивними і це варто поважати.

5. За часом проведення wow-ефекту має бути короткотривалим.

Висновки. Використання wow-ефекту на уроках основ здоров'я через здивування учнів

Таблиця 2.

Методичні особливості використання wow-ефекту на уроках основ здоров'я

Базовий педагогічний елемент	Тригери wow-ефекту	Приклади wow-ефектів
Подив фактом	Несподіванка	Краса і здоров'я. 8 клас Вправа “Ознаки краси” Учні отримують зображення чоловіків та жінок з різних історичних епох. Об'єднавшись в групи за епохами, складають перелік ознак зовнішньої та внутрішньої краси, які притаманні цьому часу. Серед зображень, які стосуються сучасності, є зображення з татуюванням. Вчитель демонструє власне татуювання (заздалегідь під сорочку з довгим рукавом одягається рукав-тату). Далі проводиться батл “Красивим бути модно, красивим бути небезпечно”
Подив освітнім середовищем	Незвичайне обладнання	Краса і здоров'я. 8 клас Батл “Красивим бути модно, красивим бути небезпечно” Учні об'єднуються у дві групи. Одна група називає аргументи за сучасну красу, а інша група – проти. Кожен аргумент – камінець на терези. Перемагає та команда, яка наведе більше аргументів і її шалька терезів переважить
Подив освітнім середовищем	Раптова (запланована) помилка	Поняття про ризик. Виправдані й не виправдані ризики. Оцінка ризиків у щоденному житті. 6 клас <i>(Попередньо біля входу в клас чіпляється “оголений” дріт)</i> Розповідь вчителя з елементами бесіди: – Щоденне життя наше переважно безпечне і водночас комфортне. Ми користуємося багатьма приладами. Якими приладами користуєтеся ви та ваші рідні? Але ризики і небезпеки є частиною нашого життя. Хто з вас помітив небезпеку, заходячи до класу? (Вчитель пропонує одному з учнів прибрати оголений дріт. Залежно від реакції учня вчитель далі пояснює матеріал)

Продовження таблиці 2.

Подив методом	Сюрприз	Чарівна скринька Вчитель відкриває скриньку і учні отримують сюрприз залежно від теми та етапу уроку. Наприклад, цікаве завдання, передбачення для учнів, побажання, предмет, пов'язаний з темою уроку тощо
Подив методом	Оригінальна ідея	Конфлікти і здоров'я. Розпалювання конфліктів. Способи конструктивного розв'язання конфліктів. 7 клас Заздалегідь вчитель кілька сірників до половини зафарбовує чорним маркером і кладе у коробку з сірниками. Під час пояснення з коробки дістається звичайний сірник і демонструється як спалахує і згасає конфлікт. Потім учитель акцентує увагу на тому, що конфлікт може виникнути повторно. Для цього використовує зафарбований "згорілий" сірник
Подив методом	Спільник	Конфлікти і здоров'я. Розпалювання конфліктів. Способи конструктивного розв'язання конфліктів. 7 клас Перед wow-ефектом проводиться руханка. У цей час "спільник" непомітно з класу прибирає один стілець. Отже, на початку роботи у класі не вистачатиме одного стільця. Це привід для початку конфлікту (учні, яким "не вистачить стільця", попереджені заздалегідь). На прикладі цієї конфліктної ситуації надається визначення поняттю "конфлікт" та розглядаються стадії його розвитку
Подив власним потенціалом учня	Незвичайна дія	Уміння вчитися. Умови успішного навчання. Розвиток сприйняття, уваги, пам'яті, творчих здібностей. 7 клас Вчитель пропонує вправи асиметричної гімнастики для мозку, спрямовані на синхронізацію роботи півкуль (наприклад, "Лезгінка", "Вуха – ніс", "Ріжки та ніжки" тощо). Вправи на перший погляд прості, але виконати правильно відразу зможе не кожен учень

допомагає сконцентрувати їхню увагу, викликати позитивні емоції до процесу навчання активізувати їхню пізнавальну активність. Уточнення та подальшої розробки потребують методичні особливості впровадження wow-ефекту. Також є потреба у підвищенні кваліфікації педагогів щодо розробки та впровадження цього методичного прийому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беднова О. Педагогика удивления. URL: <https://skyteach.ru/2019/08/29/pedagogika-udivleniya/> (дата обращения: 31.08.2021).
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. Москва: Лабиринт, 1999. 352 с.
3. Люфанов М. Словарь маркетинговых и психологических терминов. URL: <http://salesportal.ru/abc/v/> (дата обращения: 30.08.2020).
4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 405 від 20.04.2018 Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnovi-serednoyi-osviti-ii-stupenya> (дата звернення: 09.06.2020).
5. Цавалюк Т. Особливості формування

інтелектуальних почуттів у старшому дошкільному віці та у молодшому шкільному віці в процесі навчальної діяльності. *Молодь і ринок*. № 9(128) 2015. С. 153–157.

6. Швадчак Н. WOW-ефект і уроки смішного читання – як зацікавити дітей книжками. *Нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/articles/wow-efekt-i-uroky-smishnogo-chytannya-yak-zatsikavyty-ditej-knyzhkam/> (дата звернення: 30.08.2021).

7. Daschmann C. Elena, Goetzl Thomas, Stupnisky H. Robert Testing the predictors of boredom at school: Development and validation of the precursors to boredom scales. URL: <https://d-nb.info/1095485350/34> (дата звернення: 30.08.2021).

8. Gutierrez Karla Use the Psychology of Surprise to Grab Your Learner's Attention. URL: <https://www.shiftlearning.com/blog/use-the-psychology-of-surprise-in-elearning> (дата звернення: 30.08.2021).

9. Kamstrupp Katrine Anne The wow-effect in science teacher education. URL: <https://www.researchgate.net/publication/311245983> The wow-effect in science teacher education (дата звернення: 28.08.2021)

10. Silvia P. Knowledge emotions: feelings that foster learning, exploring, and reflecting. In R. Biswas-

Diener & E. Diener (Eds), Noba textbook series: Psychology. Champaign, IL: DEF publishers. URL: <http://noba.to/f7rvqp54> (дата звернення: 30.08.2021).

11. Stachowiak Bonni Surprises in the classroom. URL: <https://teachinginhighered.com/2018/03/05/surprises-in-the-classroom/> (дата звернення: 30.08.2021).

REFERENCES

1. Bednova, O. (2019). Pedagogika udivleniya [The Pedagogy of Surprise]. Available at: <https://skyteach.ru/2019/08/29/pedagogika-udivleniya/> (Accessed 25 August 2021). [in Russian].

2. Vygotskiy, L. S. (1999). Myshlenie i rech [Thinking and speech]. Moscow, 352 p. [in Russian].

3. Lyufanov, M. Slovar marketingovykh i psikhologicheskikh terminov [Dictionary of marketing and psychological terms]. Available at: <http://salesportal.ru/abc/v/> (Accessed 30 August 2021). [in Russian].

4. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy №405 vid 20.04.2018 "Pro zatverdzhennia tipovoi osvitoi prohramy zakladiv zahalnoi serednoi osvity II stupenia" [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 20, 2018 No.405 "On approval of the standard educational program of general secondary education of the II degree"]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ii-stupenya> (Accessed 07 August 2021). [in Ukrainian].

5. Tsavaliuk, T. (2015). Osoblyvosti formuvannia intelektualnykh pochuttiv u starshomu doshkilnomu vitsi ta u molodshomu shkilnomu vitsi v protsesi navchalnoi diialnosti [Features of the formation of intellectual feelings in the senior preschool age and

in the primary school age in the process of educational activity]. *Youth & market*. Vol. 2(188). pp. 38–41. [in Ukrainian].

6. Shvadchak, N. (2020). WOW-efekt i uroky smishnoho chytannia – yak zatsikavyty ditei knyzhkamy [WOW-effect and lessons of funny reading – how to interest children in books]. Available at: <https://nus.org.ua/articles/wow-efekt-i-uroky-smishnogo-chytannya-yak-zatsikavyty-ditej-knyzhkamy/> (Accessed 3. Aug. 2021). [in Ukrainian].

7. Daschmann C. Elena, Goetzl Thomas & Stupnisky H. Robert Testing the predictors of boredom at school: Development and validation of the precursors to boredom scales. Available at: <https://d-nb.info/1095485350/34> (Accessed 30 August 2021). [in English].

8. Gutierrez Karla (2014). Use the Psychology of Surprise to Grab Your Learner's Attention. Available at: <https://www.shiftelearning.com/blog/use-the-psychology-of-surprise-in-elearning> (Accessed 30 August 2021). [in English].

9. Kamstrupp Katrine Anne (2016). The wow-effect in science teacher education. Available at: https://www.researchgate.net/publication/311245983_The_wow-effect_in_science_teacher_education (Accessed 28 August 2021). [in English].

10. Silvia, P. (2021). Knowledge emotions: feelings that foster learning, exploring, and reflecting. In R. Biswas-Diener & E. Diener (Eds), *Noba textbook series: Psychology*. Champaign, IL: DEF publishers. Available at: <http://noba.to/f7rvqp54> (Accessed 30 August 2021). [in English].

11. Stachowiak, B. (2018). Surprises in the classroom. Available at: <https://teachinginhighered.com/2018/03/05/surprises-in-the-classroom/> (Accessed 30 August 2021). [in English].

Стаття надійшла до редакції 11.08.2021

"І я дійшов переконання: треба опанувати одну справу, одну ділянку життя – і знати її досконало. Поді станеш справді кимось помітним у ній".

*Петро Яцик,
президент "Ліги українських меценатів", підприємець і філантроп*

"Про свої здібності людина може дізнатися, тільки спробувавши прикласти їх".

*Луцій Аней Сенека
давньоримський філософ, поет*

"Два основні надбання людської природи – це розум і міркування".

*Плутарх
давньогрецький письменник*

